

IITA KADHA

Recorded February 26th 2003 in Uukwedhidhi. Speaker claims that he does not know his age, but must be close to 80 years old. He was born and raised in Ongoro village in the congregation of Elim. In his younger years he spent approximately 15 years working in the central and southern parts of Namibia, but after coming back to Owamboland he has been a resident of Ongoro again.

All instances of the liquid phoneme have been transcribed as 'l', regardless of which way it is realized in each separate case. Syllabic 'm' has been transcribed as 'mu'.

Pula, pula, pula.

(Katrina) -

Tala huno omukadhona gwandje otii ku lombwele kutya ngaye mwene meputuko lyandje sho nda putuka, onda putuka he kala paakuluntu, sho taa popi se tu li nayo. Ndee sho tu li nayo mpono, owu shiwa kutya ongaashi 'wal' uunona wu u na megumbo ne tamu popi 'wala oohapu dheni aakuluntu mu li mpono. Owu shi shi kutya... aanona yo yene yene nando ocho taa dhana, achishe sho tamu shi popi otaa chi kwata. Ano ngaa nangaa sho nda kala nda putuka onda putuka ndi li naakuluntu, sho taa popi 'wala sho twa shungila... ngaye iinima mbiya ayishe onde yi kwata mo mbyo. Ndi na nduno yimwe nduno mbik' iivalelwa mo yokukwatelwa mo ndi na nduno yimwe mbiki-...ii-iigwedhelwa ko nee nduno iishoshela mbyoka tachi ti... ndi itulila ko ngaye mwene ngaa nde ende handi tsikile ngaa ngaashi omuntu ta...ta ningi shike? Ta tungu okambale. Kutya mpano ote tula po iipi mpano ote tula po embale entokele mpano ote tula po omugoyo gwa tya ngiini. Mpak'oote tula po.. ethano lya tya ngiino, mpaka ote tula po edhina lya tya ngi.

(Katrina)

Otachi ti ou chi chi kutya eendunge dho dhene dhene sho wu li ngaano. Kadhona ngweye nangweye sho wu li ngaa. Owu n'eendunge... eevalelwa mo, tachi ti ngwee ngaashi tu li nangwee ngiino, owu li omunona omuchona, ndee nani ngaa nda kal' omukuluntu mevalo. Ndee nani eendunge dhandje... odha ning'eenona dha chuna ko dhohe, ngwee dhohe ngaashi ka odhi thike po dhandje oshoka tachi ti nee ngweye ou uka komesho eendunge dhohe... odhi li po tadhi hi komesho ngaye dhandje otadhi chuna monima molw'uukulupe shok'omuntu nda koka.

(Katrina)

Tsikila tsikila.

(Katrina)

Ochiimbooo... ooh, ng'oowa ala nduno ndi ku etele po ochiimbo omukadhona... andiya ano ndi chi ku pe nduno.

(song) -

(Katrina)

Olweendo otii ku lombwel'olweendo lwokoFransa mukadhona nd'oowu chi chi kutya sho twa za mo twa ha koFransa... otwa ha... ndee sho twa ha koFransa hono otwa ha...twa ha moVenduka. Sho twa za mOwambo muka, otwaa moVenduka. Ndee sho twa ha moVenduka mono, omo twa lal'ongula sho kwacha, s'ootatu ti ho koka-kutya- ayee, ee ongula sho kwacha s'ootatu hi pokapale. Pokapale mpono otwa londa moo otwa londa moheyali komutse. Sho twa londa moheyali komutse... ooo ombwinga ndjoka otahi yeluka. Sho ha yeluka oshe 'wala tuhala ndee tatu uhala ndee tatu uhala ndee tatu uhala tu li owala mo- mombwinga mo. Ngu ti

imbi oti imbi ngaa shaashi otashi ti... aakwambi otwa li atu ende ngaa atu imbi. Iyaa chimwe ike nee nduno sho twa ka za nee mpono,

5.48

sho twa ka thika nee moGermany, ohamano komutse.

(Katrina)

Otwe enda po owala esiku limwe oku li ngaa nodhila ndji twa ha naho ndjono otachi ti opo ndi ku lombwele nawa, opo wu uve ko nawa, odhila ndjo twa ha naho... owu chi 'wala kutya ohi n'omawawa kutya ohi na chike shono, ohina omalwithi ge li gaali. Ano shampa kombinga hewawa oha kunw'eendoloma dhi li ine. Kombinga yewawa oku n'eendoloma dhi li ine hi n'eendoloma hetatu... mesiku.

(Katrina)

Eendoloma odhomahooli, godhila. Kayi shi pelefina ngaa ndji homahauto.

(Katrina)

Iyaa kolweendo lwetu lokoFransa sho twa hile ko otwa hile ko nooomukalo tachi ti nomuthigululwakalo. Omuthigululwawambo nduno omuthigululwa. Ee.

Omuthigululwawambo ogo twa ha nago. Twa ka tsakanena nooyakwetu mbeya ye li hwiya nayo ye na wo omuthigululwakalo gwawo. Iyaa, sho twa tsakanena nee nayo hwiya, otwa ka kala tu li mehanga, sho twa za mo kutya ombili ngaa sho twa za nee moGermany mono, otwa ka ha ndee sigo otatu zi mo ichee nodhila himwe tahi tu fala sigo omoPalisa. Palisa ochilongo ngaa chi li pokati ngaashi Ochakati ngaa nochikechike. Ano sho twa za nee mpono... omo twa ha oheyali hokomatango. S'ootatu hi meshina lyokolutenda. Eshina nee lyokolutenda ndyono shee twa lya nalyo nduno ngu ngu ngu ngu ngu. Sho ngo ohamano hokeengula tahi ti ngaa yop, s'otu li moFrance.

(Katrina)

MoFransa she twa z'owala mpano aahenda yokoFransa she twa za 'wala mOwambo mu, aahenda yokoFrance. Iinima yomuthigululwakalo atu ka tsakanena hwiya sho twa ha otwa ha... aatumwa ngaa ngaashi aatumwa yevangeli ye ya mochilongo mu.

(Katrina)

Ee otwa tsakanena ko nemuhoko odhindji lela otii dhi vulu okudhiyalula.

(Katrina)

8.12

Ongundu ndji twa tsakanena naho otwa tsakanena ko nahimwe hooo... hAmerica nahimwe haaa... haChina nahimwe haaa... hachike ano mbono? O ochike nda thigile ko ombapile? Iyaa... ndee nomuhoko nguka onda fa nde gu mona ngu. Nando hi gu chi... shashi otwa li ko noyendji. Chimw'ocha li ko ochindji omukadhona gwameme nduno shashi sho twa ha hwiya okashuku ngaa e ya moma. Ito dhimbulula kutya mbak' oyeni shok' otwaa hatu ningi shampa wu wete kutya... oooo sho hatu ka tamek' okudhana, ohatu ka tameka... ngaa ngaak'ootu li 'wala ou chi shi kutya ngaashi ngaaka kwa cha ngaano... ne huno... omwa lala. Shweetango lya za hwiya ko-koFransa hwiya ne huk'omwa lala uusiku weni.

(Katrina)

Olwa li lwa kuth'omasiku giiwik'iiyali netata.

(Katrina)

Otu li moFransa mo. Tatu ningi ngiini otachi ti nee nduno otatu hi 'wala shampa wu wete kutya ya tya s'otatu ka kala ngaa nduno...tatu ka- tatu ka yakulwa hwiya. Sho twa zi meyakulo s'aatu chuna meendunda dhetu atu ka lala tu li po... tu li puungwena wa longwa nawanawanawana kau shi nokutya owa muka. Ou wete ndaa (=nda li) nda al'okuzako ngaa gwaandjatate ndi chi iikal' ike ngaa yuuhenda. Ngee kwaa (=kwa li) haku tiwa.. iinima haku tiwa aye ngu wala okukala kala ando

omu ando ondi li po mpano? Ocho nda zile ko nda tya nangiino nokuli kanda li nda za ko omumati omuyelele. Iyaa ngwee nangwee ngee otwa li twa ya nangwee ando ino za ko wa chituka wa fa mukweni ngu tu li naye mpano. Ee. Eewa.

(Katrina)

Ngaye mwene okuvalelwa kwandj' onda valelwa mOngolo. MOngolo ogo owala hwiya mwa galuka, mUukwambi. Ndi li megongalo lyElimi. Ehee, evangeli. Omo owala nda putuka sigo onangashingii. Sigo ote ningile mo omusaman'omo owala ndi li mOngolo mo.

(Katrina)

Ngay'uuchimba wandje onde wu longa meethalama nda ha mo mongapi ano mo momilongo ne nandatu. Iyaaa... nda ka longa meethalama, nda ha keevula mbali. Sho nda ha keevula mbali ndee hono otachi ti, onda ka long' okuza mpano sho twa za mOchaanda moka, otwa ka awala chike mono... eemboloto dhi li ano ngapi? Omulongo nambali. Shoka otatu hi kokule otwa za mo sho twa za mOchaanda onda ka longa ko... kooo-kOMbetania. KoMbetania sho nda ka ha ko nee nd'ookonono... kutya nOmukipi sho nda ka za mOmukipi mono onda ka ha mono nda tegelela omuhona gwandje. Nde dhililwa komashina. Sho nda za nee mono, okulonga kowenewene onda ka longa ko.. keethalama dhaKasibehe.

(Katrina)

Onda longa ko eevula... omilongo mbali. Tachi ti onda ha neevula mbali, eemwedhi omulo- omilongo mbali nane.

(Katrina)

11.45

Onda kala handi longo hwiya' inandi longa anuw' omukadhona gwandje opo ndi ku kwate melaka, ine longa anuwa to ti, ondi li ko handi zi ko andi ya ndi ye kOwambo, eevula dhok'odho owala to mana adhishe sha we dhi mana. Okutya odhalate hohe oha pwa. Iyaa... omilongo mbali nane, shaashi ou shi kutya ovula himwe ohi n'omulongo nambali himwe ohi n'omulongo nambali. Ii, ngwee ndi shi owa tal'ike kungwee ngwee owu wete kutya.. owu vulike ichée kunawuyelele nguka. Iyaa, omulongo nambali, ano otaa ti nee nduno sho nda kala hono, onda kala he-..he lith'eenzi.

(Katrina)

Oovula adhishe dhoka dhi li mbali, okulith'iike. Sho nda ka za nee hono omukadhona gwandje, onda ka za ko nee nduno sigo otandi ya ndi ye mOwambo sho nde ya ndi ye mOwambo sho nda kala mo nduno te kala mo, eemwedhi mbali, omwedhi omutitatu, ngay'oote chuna, Iita yaKadha a chuna nee nduno sho a chuna okwa hi ndee sigo ota ka longa nduno ko-...kOmalulu.

(Katrina)

Komalulu onda longa ko eevula- ovula neemwedhi hetatu. Ondaa (=onda li) he longo miilonga te takamith'eengombe. Te patulul'omeya popomba. Nokuzi mpono... eemwedhi hetatu ti ke dhi ningila kOthile. Othile owu yi chi? Komaheke. Ee, kOmaheke okuza mOtjiwarongo wa tya ngii. Iyaa, oko nda ka longa ho ndee sigo lolo... ote mana sho nde ya ndi ka mane nee nduno hono, ngaa nokuzi ko nduno tandi ya ndi ye mOwambo. Sho nde ya ndi ye mOwambo muno, onda kala mo eemwedhi dhi li ngapi ano ndatu ine, ngay'ote hi mOvenduka.

(Katrina)

Sho nda ka longa moVenduk onda ka kala te lel'okanona. Ndi li mokombitha ano nduno tachi ti omulongi gomokombitha. Sho nda kala te longo mokombitha nee mono, tatu kala nduno tu li nomunona gwandje ngaa ngoka ngaa tii mu lele shoka onda dha opo ka valwa, sigo okanona aka koko aka ningi okamati okanene.

(Katrina)

Onda longa mo eevula...ooovulwomulongo... neemwedhi omugoyi. Yaa sho nda menekela mo otachi ti nee ngeya kOvenduka, oha li owala kaha li Ovenduka oha li okavenduka. Oshoka owu shi shi kutya okuza hwiya kokakambe... nokuya nduno wu uke nduno huno ko-..komeya omapyu huno, nokuya wu uke huno kongeleka ndji ha gama huno kolukanda huno.

(14.30)

Aaye! Ongaashi 'wala wa tala mpa to hi ngaashi pEmbandu. Ape mpoka inapu yela. Ngiiyaka otashi ti eendunda dhaaherero dhoka ngele ka dhi li ko... omulongo nahetatu dha-dha !ai!ai dho dhi li ko nduno ngiika dhi li heyali... dhomanima mbaka a nima mbaka. Aandamara mbano oye li ko ngo ochike hono, oye li ko ngo oo omanima. Omapala ngaa nduno gowala ngaa ge li ngaa mpeya nampe. Se hatu kala nduno tu li kOlukanda nduno kutya ko-..okomboni hi li nduno hwiya hwiya' okomboni nee nduno onene ho. Opo tayi ningi nee mpono Venduka ngiya kaya li ya ninga mpoka nande oto tondoka to tidhwa mpono... omuntu okwe tu tala 'ala sigo oto hi kOchaandja. Iyaa. Inayi fa nena ngaashi... mu li meputuko lyeni ngiika tamu hi mo ngaa ndee tamwii mo memulamba. Omo tamu ka ly'eena dheni mo manga tu li po. Iyaa, pula kuku pula pula pula onda ala wa man'iinima yetu.

(Katrina)

Uunona aantu mbaka mbaka nda vala ondi na aantu yahetatu.

(Katrina)

Aamati oye li yaali naakadhona yahamano.

(Katrina)

Hwiya.. otii ku lombwele mukadhona gwandje manga ndi li kOvenduka owala ngaaka inandi ninga, iinim'ino yi mana shaashi otachi ti, shaashi otachi ti owa tetula. Sho maha ndi li kOvenduka ngiika ondi li omunon'omuchon'omunyasha. Kandi li ko kutya anuwa ondi li po omugundjuka lela mpoka. Ondjil'ino ha adha, omonde onde nge enda ndee nduno otachi ti... sho nge kwa li wu n'okupula nowu n'okuva nawa ando oto ti sho wa zi naanaa hono nokuya mOwambo nokuza mpono owu uka penapeni. Ando mpono ngaa te tatununa. Sho wu wete andi ti a- iikalwa ngaa ngweye itii ku p'ombedhi 'shok'otachi ti iikalwa ngaa yuunona, sho to pula noho. Owu na ngeepulo.. itali...it-.. itali mana nziya. Shok'owu chi chi kutya nangaashingiino... ngweye wa pul'omukunda, ngweye wa pula mpa wa valelwa, iyaa ngaa tii ku lombwele po. Ngwee nduno t- itii chi tsikile ko ngaa shaash'otashi ti... kacha li cha pumbiwa ngiik'okupulwa. Iyaa, iinima nge nda li nda ti ontumba ongandi ongandi. Ngwee gwakushaka nangwee ku chi ano okuninga...

(Dina)

Ayee ngaye ote popi ngaa oshoka ota ti... iyaa.. ee ngweye ino-ino shila mo ochinima ee maara.. inda mo ngaa.

(Katrina)

Ongu wa li nahe.

(Katrina)

Okulong'ookwiimba ndi shi to popi? Nomukadhona gumwe... e li kegumbo nge okwa li haku ti ohe mwa mona ando oyu wete kutya ee nguka nahe... okuli methano ngaa ngaashi ndino.. a za mulyo. Ano omukadhon'ootachi ti nee nduno, sho nda putuka nee ndo mang'ino pula. Ou wet'aandi ti onda putuka he tala kegulu nohandi tal' omanyuku nomakaladhidhi, omanyuku owu ga chi? Nomakaladhidhi. Aye, omuchona mank'iinima ku yi chi, kachi na nee mbudhi ngaaka mpoka oshampa ngo tatu hi nadho. Ano otachi ti nee nduno mpono. Sho nda putuka nee nda pwaakena aakuluntu nee sho taa popi. Aakuluntu otaa popi nee nduno ngaye otaa ningi chee mpono, yo nduno sho twa ka kala nee nduno tu li mpoka nee sigololo... opeehango

dhochipaagani. Sho tatu dhana ngeyak'otu li aamati ndo tu thike lopune mpono. Ano otachi ti nee nduno aantu sho taa dhana nena sho tatu ka tal'omufuko. Omufuko yonale owu chi shi kutya inaya fa yeni. Aantu yonal'oya haa fukalele... sho wala mbeyaka mwa-ngweye wa pew'ochi-...onda pew'ochi-.. oo-... ochimpungu sho kutya ayee ngwee ongwee mwene gomufuko ngwiya gomukadhona ngwiya'ogohe. Ano ngaa sho tatu ya tu ye kaandjeni hono, te lombwele yakwetu nee sho te lombwele yakwetu otii ya lombwele ndee sho nde ya lombwele, kutya esiku lyontumba, otatu ya tu faleni ompoko. Ompoko ongaashi nduno hamu ti otamu hi keeshungi. Ompoko nee nduno ndjono sho tamu hi nee nduno hono, otamu tameke nee ngaashi kEmbandu hwiya mu monikwe kutya ngwee sho to adhikwa nee paandjeni, ku li kontu ku li peni, owu li ko-ko-kocheelo cheengombe hwiya haku ende eengombe. Oko wa thikam'owal'ongwe' wa ning' opala ho..kukelela eti ndiya hali edhile keengombe. Omo wa thikam'owala mo lyo etango lyo olyi li nduno mpa. Shweetango li li nee mpono, hwiya atu zi ko nee tatu ku imbil'ontanto nduno. Iyaa, mpoka otachi ti nee nduno ngaashi nduno hagu nu chike. Hu uvu ngaashi nduno mpoka hatu imbi kutya... (tatu pukululwa kaandja ndende. Kokushushu wa f'ompendu.) Ina al'omiimbilo mpoka mpoka mpoka kachi na mbudhi nee nduno mpono. Iyaa.. oshamp'iike nee nduno wu shi shi kutya sho tatu zi hwiya nee tatu ya nduno tu popye nee ngano... otatu zi ko nee tatu dhana nee ngwee owu li nee po-...pontu nee heengombe mpo hapu ende eengombe tathi hi mochigunda. Owa mwen'owala wu ukilila 'wala hwiya aamati tatu dhana nee, tatu dhana nee tatu ya nee kompoko nee ndjo tatu ya keeshungi nee nduno ho.

(Katrina)

Aamati 'wala naasamane! Ii. Iinima oyi li mumwe ngaashi 'wala ohango hochipagani kutya shike, ohango hochike otahi kal' ik' aamati oyo taa dhana. Kahi kala aasamane.

(Katrina)

Mbeyak'oonyoko kaye na mbudhi mbeyaka aaligoli. Aaligoli a ty'omapushu yo ya tya nduno chike mono aasamane yamwe... yo ya ty'eenkutuwa, eenkutuwa owu dhi shi? Aaye, kamu dhi chi, owe dhi mona peni?

(Katrina)

Komisiuma kuni wa adha aantu ye dhi zala neng' owa tal' ik' uupa sho wongwa?

(Katrina)

Nakambale nee nduno owa mona... ya zala nenk'owa mona ngiini? Owe yi tal' owala ngeyaka? Oosh! Ano eenkutuwa dhono kutya shike dhono? Uunkutuwa mbono nu-nu-nuulembe... mboka mboka owaa (=owa li) hau ningi nduno ngaashi aanona ngaashi mu thike mpo. Ando natango ino lal'ondjodhi okuzala... iinima ngaa kutya owu- owu n'ike elapi, okalapi kohe. Nolutu loh'olu li owala ngaa ngaak' ongaashi owala hamu mono aahimba. Nangaashingiino mpano oshampa wu wete nanyoko e ku vala ndee wa mona aku ti okwe ku adha to zi kokiyogelo hwiya, onkee wa za ko to matuka wa kwat'uugundji wo h'iina al'e wu mone. Iyaa, ndee nduno otachi ti sho kachala chili omuthigululwakalo ngaa shok' ochinanen' ike cheni. Ano shiya chonale mpoka aantu oyaa (=oya li) haa zal' omapushu yamw' aasamane oye n'eenkutuwa. Onkutuwa tachi ti huno ko-konima he hu.

(Katrina)

Ee, uupushu. Uupushu ku u ch'aano ngweye okapushu ke li komatako huno huka a zala ngaa chike hono elapi lyo-lyo-lyo-..lyochipa chongombe sho wu wete haku ti lyo...lyomala geengombe. Omala geengombe nale kaga li haga liwa ngaashi tamu ti omatangaala nomateta. Oga li haga-..haga ningi chike mono? Oga li haga ningi owala ndee shampa ongombe ya dhipagwa wo otachi yuwa. Kutya sho otachi tatulwa 'ala pokati mo otamu zi eshoshu. Sho ohachi tulwa nduno eentsiku nachike shono

niilombe nendo ndee tachi ningwa ndee... sho ohachi indwa kaasamane mba taa shiki. Taa chi shiki nee ndo sho ya shiki ya shiki ya shiki sho otachi pi. Sho otachi ya nduno chi tulw' okakwadhi nee nduno olukula nduno niinima ayishe ndele... ngwee sho to ya a ka ninge moka, nuulembe ngaa nduno awushe mboka, tawu ka kal' opo wu li.

(Katrina)

Uulemb'ootachi ti nee ndun'uupushu ngaa mbu u li komatako gaakadhona. Ee! Ehee, tatomwa chike.. sho wu wete aku ti... omuntu a dhipaga ke enda (ka-neg) nomatati mang'uutoni inau pangilwa. W'uutoni.. awu yaambwa kumeme gwaNamagumbo meme e n'omutse gonyanka. Onyanka owu hi chi? Ochee?

(Katrina)

Nen'ooto popi iilombo mumwandje, onyank'owe hi mona peni?

(Katrina)

Onyanka? Oshi- ochinanena ohi li ngiini?

(Katrina)

Onyanga hini ano, ngay'inii ku pul'iinima yomiikulya chili ngwee ow' oole epunda. Mwandje ano ngwey'owu li ngaa nawa. Otii ku pula onyanka.

(Katrina)

Ano otashi ti ito yi chiwa ngayingeyi oshoka otashi ti ochiima. Ngok'oochiima chomuthigululwakalo ngeyaka haku ti.. oondjushi. Mhm, dhi hamu elekele ngaashi tamu ipand'omama geni ngeyak' ondjushi dho hadhi ningwa neethipa dho...dheengombe nduno ndele- tamu ningi ndee tadhi kala dha tya ngii. He tatulwa nduno omegonda ndoo ota tulwa nd'oonima ndjoka... omutse gonyanka ngo.

(Katrina)

23.30

Uutoni omuntu! Otii ku lombwele 'wala mpoka nkelo handj' uutoni otii ku lombwele naanaa, ochikita naanaa ndee tu uvu ko. Ou chiwa kuty'uutoni... omuntu a dhipag' omuntu. Ku chi kutya ng'owa dhipaga omuntu... wa dhipaga nande omukweni ngono otachi ti... owu n'uutoni natango ng'owa mono wa ka- to kala wa tya ngaano ndee wa mona kuty'iino pangw'ino ya paantu, ku chi kutya natango.. ochike shono, ombinzi homuntu ahi ku kugile meni mwiya.

(Katrina)

Kiipangelo yini ano oto pangwa kaaludhe, kiipangelo ohaku pangwa uutoni. Naho ha tya ngaano omukadhona gwandje ngashi wa tya ngano nande owa mona haku ti owa monith' omuntu oshiponga we mu dhipaga, oto ti oto yi koshipangelo kochipangelo oto ka ninga yini? Kochipangelo ocha faathana naho ongaash' emukithi dhino tu neni dhino haku tiwa eemband'oochike.

24.17

Kadha li dho kutya anuwee- ohadhe ende mo-miipangelo. Iinima mbyok' oya li hayi kal'ike tayi paantu. Paantu nduno mbaka ndee ngwee to shuwa, owu chi chi kuty' iinima mbino mbino mbino nando owete te ti ngaano. Owu chi kutya ochike. Kayi li nando okokule, omandjandja.

(Katrina)

Efutu lini ano hwiya' oto yi to futu ngaa nduno hwiya' sho wa hi hwiya', oto mono naanaa kutya aye. Ngwiya' oshampala ke shi wu na, nando owu na ngaa okakombo kohe. Ngwee to ti ike opo nda li ndi thike mpa.

(Katrina)

Ondando yini kayi shi heni ndjoka hiimaliwa mbika yoshinanena mbi mwe ya nayombika. M-mhm! Mbiyaka oya li yi ili. Yo nduno aakadhona sho mu li ngaaka nduno otachi ti ngaashi muni ngano. Sho mwa zala ndo oomeme mbo sho wu wete tii

ku lombwele nando otwa chuna kokule hwiya sho ya zal' uupushu noya zala chike shono? Yo oya ty'emunya dheengombe. Emunya dheengombe nemunya dhi dho- yo oya ty'omasipa. Owu wete kutya nashi omasipa ngeni nangaashingino omwa ning'iike o-.. iisikilo yomakende mbi iitokele oyo mwa ninga.. eemba. Ngey' omasikamego geendjamba. Ogo ge li po ga longwa ndee taga ningwa ndee to mono kutya ee ngwiya 'munyekadhi ta zi hwi.

(Katrina)

Ka- aantu ayeshe owala ngaaka nangwee owu chi chi ike kutya, ongaashi 'wala... iinima mukadhona gwandje inatu ha kokule, iinima yo yene, ongaashi 'wala mu li mochinanena muka. Otamu hi mositola, ndele nduno ngweye sho wa pumbwa nduno ngaashi hamu yi koGamea. Ohamu ka landa nduno ngwiya ndee nduno ochiyata, oto tala 'wala mpa pu thike oonkondo dhohe. Nodhe owala dhoka to ka mona kutya ayee! Ngaye ote kutha ngaa shiyaka ocho cha gwan' omake gandje. Sho ngwiya ta kutha shiya chopombanda. Ano nduno otachi ti shopombanda nee nduno, owu chi chi kutya ongaashi 'wala wu n'owili. Sho to zal' owili ndi chi owu chi kutya otamu hi maachina meewili o-... dheerand' omulongo nantano dhimw'oodhomilongo mbali dhimw' odhomilongo ntano. Ano otachi ti nee nduno iinima ocho owala ya tya ngaa mukadhona gwandje ngaa. Ee, pula tu mbwanguleni. Pula maa ongalo inayi ya. Oshampa wa mona haku ti... oshampa wa mona haku ti... ohetatu oya dhengelendje megumbo. Otandi ka adha aantu tay'umb' ongalo. Olupadhi ndoka. Ii! Ihmmm... eewa. Ndel'omunyo gokupulandje ogo ngaa kandi wete. Niinima ngaa mbi yochiwambo mbi mwa za mi- nasho mwa li mo kohuukule ocho ngaa handi ti... iinima yo yene mbyono, ngaashi 'mutekulu gwandje ngwee wa tya ngaa... iinima yochiwambo...

(Katrina)

Eh, nen'otii mu lombwele chike? Ngaye mwene ohe pulw' ochiima nda landul' omulandu gwepulo. Shaashi otachi ti ngee nda tumbul' owala ngaaka, ngwee ochiim' ino chi pulwa. Nangaashingiino nee nduno, mm. Ongaashi owala twiidhenge odhi ngee we yi tidha po ayi hi komesho, ito idhenge we. Eh. Ano nduno otii ku lombwel' andi ti... ngaye mwenemwenemwene ndi shi onde ku lombwele nda ti.. ngaye mwene onda valelwa mOngolo. Sho nda valelwa mOngolo mo omo nda putukila. Sho omo nda putukila, mo omo nduno... nda kala sigololo otandi hi komonde. Omond' aagush' oonde gu ku lombwela. Maara sho nde gu ku lombwela, onda thiga ko nduno ko... sho twaa (=twa li) hatu hi hwiya hatu hi ko nduno. Atu zi mpano owu chi chi kutya nale, sho tatu zi huno atu hi kokahole, otwaa (=otwa li) hatwii kolupadhi.

(Katrina)

Kokahole tatu hi komutete ano. Tatu hi kOndangwa ano kokaholo okaholo!

(Katrina)

Tu ka zal' okaholo, mothingo. Eh! Ano nduno otaa tashi ti nee nduno sho tatu zi mpano, otatu hi noompunda dhetu. Sho tatu hi hwiya, tatu kaaa ha ponima ndi shi owu chi kutya pOndangwa owu shi po? Mpa owu wete pe na 'wala.. omaaholi ngeyaka ngweye wa tal' omagumbo gole? GoKiliana mpano ngwee wa tal' ondjondjo ngiino nale. Ngwee wa tala mpano pe na eembanga dhaandongwa mpano. Ngwee okuha kOneputa kashi na mbudhi mpaka. Ngwee wu tale nee nduno mpano... apeshe mpa pomugongo ngo haku ti gwiChikusha ngu. Ngok' ogo gwa li gu na.. opo kwa li hagu gongalele aantu mpo.

(Katrina)

Okaholo okaa (=oka li) haka zalwa kaantu ayeshe owala shampa kwa lukel' owala. Shaashi otashi ti sho tamu zi hwiya otamu lombwele haku ti okaholo, oke li ko momaandaha. Otachi ti nee nduno mpano, otamu zi po nee nduno, osoondaha

komatango. Ne tamu ka lala mOndonga. Sho mwa ka lala mOndonga nee mono, omu li mo nee nduno sha- sha kwachi... n'omwi ikosha mwa mana nee omwa zala nee otamu hi ko... hwiya kokahole. Otamu ka kala nduno mwa ninga nduno ochigunda ngiino ngiino ngiino ngiino ngiino ngiino. Sho mwa ninga ngiyaka nduno... mbeya nduno eefolomana, otadhi zi ko nee nduno dhiya haku tiwa odhole. Odho Haikukwafa noonakusa Johannes haChihepo, nooTitusa haNiihole, ayeshe mboka ohaa ya nduno taa ya nduno taa ningi shike mbono? Taa ningi nduno ngaashi mwa kaatumba 'ala ngiino, ohaa y'iike mpano yo otaku tala kutya otwa alo- otwa al'omutete, omutete ngu gu li mpano. OgwaLange neng' omutete gu gu li mpano, ogwaLuwingi neng' omutete gu gu li mpano, ogwaChomeya. Otaku ti nduno mba mwa ala moChomeya... n'ootamu- n'ootamu gama mpe. Mba mwa ala kOluwingi, n'ootamu gama mpe. Sho taku ya ku tiw' omutete gwaLange nduno mpono n'oomwa tegama sho mwa tegama nee nduno ngaano, omuntu ohe ya nduno ta ti ngii. Inda koholo, mpo mpaka h'oota ka kutha po ichee inda kohole, inda koholo, inda koholo sigo otaa gwanitha omwaalu ngo ya pewa. Sho mwa kaha mwiya mwiya nduno moka ne otamu ka pupwa nee. Ngwee wa zala nee ndoo mpono kuty'oopuwo nee ngwee sho to ka za mo... otamu lombwelwa nduno aku ti mba mwa- mba muupako kamu na mbudhi, pwaakeneni otamu ka galuka nduno metine.

(Katrina)

30.48

Okaholo oka li haka zalw' omaandaha netine. Ano nduno otachi ti nee nangaashingiino... nangashingii sho nduno mwa ningi ngaano... mba mwa zala... otamu lombwelwa nee taku ti... pwaakeneni. Mba mwa zala otamu ya mu londe esiku lyontumba. Opuwo nee nduno otachi ti tamu ya powili ongandi, go omahauto opo tage ya, tamu tsakanene xxxx tage mu adha.

(Katrina)

Okaholo onde ka londa ku weti nde ku lombwel' andi ti onde ka lond' ondu uka meethalama. Iyaa, ndee tandi ya ndi ke ka londe ndu uka ko-...ndu uka ko- koshike hono kOmalulu.

(Katrina)

KOmalulu ku weti kutya andi ti ondaa tii ku lombwele kutya mpano omukadhona gwandje ndi chi andi ichun' ichee monima mo omo nda zi ndu uka komesho, hwiya otandi ti onda li ko- keengombe. Iyaa hwiya hwiya okuha kokasiberga hwiya ko-... ondaa (=onda li) he lith'ii-iikombo. Iyaa... okuza nee mpono... nokungongola nee mpono twa kal' omasik' omale twa kal' omasik' omale twa ninga aamati sigololo otatu ha kuni. Sigo otatu hi ko-...kochilongo che nima. Sho kutya owe etelandje ko wo...kOlang'aano. Ii!

(Katrina)

KOlange onda longa ko eevul'omulongo nahetatu. Iyaa, ano otachi ti nee nduno hono... ko oko nduno tachi tiii... twa kala ho ndee nduno oko nduno nda ningila chike mpono? Ko oko nduno nda za sho nda longo ngaaka ko oko nduno nda ka za. Ndee ndi tye aaye omathimbo aga ningi omale eethipa dhik' odhi li po hadhe ende hadhi iigonyo. Ehee ngaa ote kongo omufuko gwandje.

(Katrina)

Komagumbo mpoka aaye mpoka mukadhona gwameme, oto pula ngaa nowa al' okuuva, hwiya kOlang'ootwaa (=otwa li) hatu hi ko needhalate, sha wa mana eemwedhi dhohe dhono wa pewa, ngweye to galuka to ya kegumbo. Ngwee omwa pewa nduno mbaka hamu longo nduno piilonga yimwe yiili omwa pewa nduno okambapila komagaluko. Tachi ti nee nduno shampa wu weti kutya' omasiku go ga adha, n'oohamu hi ike kOndangwa. Ne otamu ka kulila yakweni mbe ye li ko hwi.

(Katrina)

Omllaate ovula to mana, neemwedhi dhu upa ko. Ee. To hi keemwedhi omulongo nahamano. Neemwedhi omulongo nambali. Iyaa, nale aantu oyaa (=oya li) haa yi keemwedhi omilongo mbali.

(Katrina)

Wu li owala hoka wa mwena. Wa ngush'owala wu li ike ngaa nduno...

Iita 2:

...esho ngiino a va chike... ino mon' eyoka lyontoka owu li chi? Aye ine li mona aye ku li shi. Ano ka talw' othikik' owala ngii. Aye nah'oohe te ku tal' ite ku tal' owala oshikika ngii. Ote ku tala 'ala te ku yakel' omesho.

(Katrina)

Maati tu li lela aamati wu wete aamati we nenge otachi ti otwa li aanona tu thike pune mpono. Ee.

(Katrina)

Meme a kuku kwe. Dh'eehambo dheengombe dho odhi li kombinga hu. Pula pul' u tale munona gwandje ndi pwakagul' iinima yi ze mo. Iyaa... shaashi otachi ti iinim' oyindji yi li montulo muka yo... yo nduno otachi ti... ngwee shok' oto pula oshindonga ngayingeyi (laughter)...mbi wa thigi ko mbi we etha mbi wa ningi ngiini. Iyaa... mpaka ngayingey' owa pulandje kutya' oowa putukila peni, nowa valelwa peni, ayishe mbyoka onde yi ku lombwela kutya omOngolo. Iyaa, nowu na aantu yangapi ayishe mbyoka onde yi ku lombwela kutya oye li mboka ngaashi oonyala nde dhi yalula. Iyaa, nonduno mokuza mpono... yakweni ohaa pula nduno ku li ngaa ngay' itiii ku gama komesho ngay'itii ku gama konima aaye otwa ly'owala twa talathana twa ly'ongungu. Iyaa, tatu umbu ike ngo osholo se tu tale ngu ta pew' okanketi. Ha po ng'ito popi nawa oto mon' ike nda tula mo okola. Ngaa gwaandjatate (cough), eh! Iyaa...

(Dina)

Iimaliwa mbyoka otii yi ku lombwele mukadhona itii yi koleke, otii ku lombwele kutya' ondaa he changwa.. ithiling'iyali nosipenith, komwedhi. Eemwedhi mbali, odhi na oRanda.

(Dina)

Inima katwaa (=katwa li) hatu kutha mo kutya atu kutha mo chike oshe wala wa kwatel' iimaliw' ohe. Ku na nando ochimwe to yi landitha. Kutya to landa. Yo ndw' iimaliwa mbyono sho twaa (=twa li) hatu ka- atu yi kwata, oya li kaya- katwa li hatu kala nayo oyaa hayi kala kom- kaahona yo tyo. Okuly'otwaa (=otwa li) hatu li 'wala shok' oto ti... ngwiyak' oongaashi 'wala to sil' aanon' oshipwiyu, megumbo lyohe mpeyaka aahon'eet' oyo owala...

(Dina)

Inima ayish' owala mbyoka mboka ngwiyak' ohe 'wala mwene ta s' oshipwiyu kutya aye ondi n' omumwandje e li pontumba aye. Ngaashi 'wala to ti ay' iinim' inamu yi kosha nim' inamu ninga ngiini.

(Dina)

Odhalate ngee ha pu ko nee ndjo oho mono kutya' eemwedh' adhishe dha pwa ko nduno to ya kOwambo. Ngwee opo nduno, to pew'ili- iimaliwa yoh' ayishe mbyo. Ngwee nduno sho we ya nduno wa pew' iimaliwa yoh' ayishe mbyono, ngwee sho to ya wu ke ye meestola muno, oto tala 'wala chohe shi wala komwenyo. Ng'owa land' uuleke ng'owa land'oohema ng'oomuhona ng'ooku li naw' ote ku pe... eengaku.

(Dina)

Uuyuni mbwiyak' owa li uuyuni, kau shi wanapaife mbuka weni mbuka aye. Onyama 'ala nomulilo po- nomathimbo geni ganangashingii. Shaashi otashi ti onyama ng' ohi

li pom' oha tegelela 'ala hi he pomulilo. Iyaa nangashingiino otii ku lombwel' ike kutya... hwiya konale, ethimbo ndiyak'oolya li uuyuni shoka aantu ya li yu uvu noto lombwelw' otaku ti... ontumba, ontumba, ongandi chontumba kachi ningwa (ka-neg). Okutya wu uva ko. Shok' owu chi chi kutya... aantu yonale, ngaashi nee ya nangaashingii, nando owete kuty' opoma pwa man' omuntu eendjenda. Kaa ninga (ka-neg) chike mbono. Kaa kala monima moka kaa kala po-... peembila, aye! Oye li kokule lela kokule lela ko-kokule. Oku li ngaa nangaashingiino megumbo ng'ooowa mona kuty'oomwa s'omuntu. Aantu 'wala mbo sho taa ya ya ka ze ko mbono, taa ke ya kegumbo. Amushe megumbo otamu zi mo. Tamu ya mu kale kondje. Yo taa chiwa ndoo ya he meni. N'oopo mu shiwe mu ya landule. Ongaashi ngaa aantu yanangaashingii nando ou wete kutya aku ti, aaye zii mo megumbo zii mo megumbo... omudhimb'oongo tagu ya. Shok'ootachi ti nee ndoo hwiyak'oshampa wa mona kuty'omuntu okwa li a ha kuni, koma kwa siwa. Nando ina mona kutya... omudhimba tagu ya mo neng'oongiini. Aayee, iilombo otamu zi mo ngaa mu kale mu li kondje. Yo taa hi mo.

(Dina)

Aayee, hwiya hwiyak' iinima ayish' omaso kaga li ko ogendji ngii. Ohaku-... aantu oyendji ngaashi aanona nangaashingii kakwa li omaso gaanona. Okwa li ike gaakulupe, gomuntu lela a koka lela ngaa a koka. Nangashingino otaa si 'wala aye owu tya taa si kopala ndee oto komwedhi tagu si nge tagu ya ngaa ndee tu uvu aku ti aye! Konim' inaa ninga chike mo konima.. okwa mana omukulup'oontumba.

(Dina)

Kaa li haa s'oyendji ngaashi ochikopagula shi shanangaashingii ochi n'okupopiwa we nkelo yandje. Mhm, shik'ochiima chi li po ngaa nand'ou wete kuty'otatu chi ludhike, otatu chi tula moprogramma chi kale ch'uvitikwe nochii.. kale cha dhidhulikwa, aaye shika iikumitha. Shok'oomafuma nga sho haku ti... efuma nayimbete lyekelash' eenzimino sha lya zi po eenzimin'aadhi kwatwa. Eenzimino ongaashi ndoo aanona yanangaashingiino aakulupo- aakuluntu oko tamu ya thigi, yo manga aanona.. tamwa-tamu ende tamu ogo ka mwa f'omwenge gompolo.

(Dina)

Aayee mbwiya mbu uuyuni wonale kawa li iinima ya tya ngaaka, aafuthi oko ngaa ya li ndee nduno kali kutya anuw' ongiini. E-eh. Ochiima cho chene otachi ti... iinima mbyono ng'ooowete kuty'otwa hi maafuthi neng'otwa hi mochee. Aayee, kakwa li uufuthi. Oko ngaa wa li ndee nduno otachi ti mbwiyaka, a-ah.

6.20 ch 30/11

Omwedhi otagu si ngaa ino wu uva kutya oshima sha ninga ngiini nenge omuntu a yaka nenge ongiini shaashi owu shi kutya sheni shi tashi mu ningitha ngaano. Omolw'uundunda mbuno... mwa tula nee- neenima shoka nomolwa nima oshoka aantu tamu ningi ki shi kutya nangaashingiino mwa ningi oyendji mu vule ano yonale. Shoka otashi ti 'wala ngaashi aantu tamu ti aayee katu na iilonga.

(Dina)

Mbono haa dhipagwa? Haa dhipaga, ayee mbono nale owa mona aku ti owa dhipaga oto kala aku ti owa ninga shike mpono otatu ku mono we. Oto hi kohake. Ihee! Pwe ya okwa li ohake cheeli.

(Dina)

Aaye iilonga yIipumbu haChilongo Iipumbu oku li ike mo-.. omukwaniilwa 'wala e li ngaashi aakwaniilwa aakwawo ndee nduno otashi ti kutya oku li ike megumbo lye. H'oomwetelwa 'wala. Ngaashi ngaa nduno... omukuluntu e li poma te etelwa ike aku ti aaye, koma okwa tya okwa tya okwa tya okwa tya. Sho ho uvu aku ti ope na okale kopeendjila mbo taye tu dhenge omutse kumwe. Shoka owu shi kutya omukwaniilwa

he mwene. Ke enda magumbo gomuntu kutya anuwa ota hi kuni hono, ota hi kegumbo lyan- lyel- lyomukuluntu e li hwiya ndee ota ka kong'a ike omagongo. Ite ende ta ti ota ka pita moonima nomoonima, e-eh!

(Dina)

Omagongo ta nu 'wala nomukalo ngaa nduno taga ningi chike mpono, to mu pe ngaa ndee ito mu pe ehalasa kutya ito mu pe okaholo ndele to kala ino- ino kanwa, e-eh!

Ongaashi ngaa oshinanena shi shili ko.

(Dina)

To ge mu pe ngiini oto ge mu pe wala ngaashi aakuluntu haa pewa shoka otashi ti... owu li wala mpoka wa kaatumba wa tsa 'wala eengolo. H'ooku li wala mpo pokapundi okaatumba.

(Dina)

Kadhi shi eengoma dhokeembiga, kakwa li eengoma, eengoma dhini? Eembiga 'mbiga 'mbiga dhomagongo. Oshoka otashi ti te ya komagongo sho taga zi komagumbo ng'oo wete taga yi kombala. Ngoka eembiga wala tadhi tulwa kondunda ndjiya hayi tulwa ngaashi ng' eembala dhi li. Ndee taga tulwa ike kondunda ho ku na chike ku na omagongo ho. Ho haku tulwa omagongo. Itaga ningwa kutya anuwa ongiini opumbenge nenge openi mpoka shoka aaye! Uuyuni wonale nkelo handje ngele oto wu ningi... aaye otatu eta omahodhi shoka uuyuni wonale ngaashi wa tya ngaa, ando apeshe pa ngaashi wu li ngii. Owu li mokati komeya ngwee owu li mokati keedhila ando ku na sho ho landa ngweye ku na sho omah- omachike, iinima ayishe ando ngashi wu li ngiika ongul'onene owu wet'iki...eemenye niyamakuti neempwugulu tadhi matuka mpo. Nangaashingiino ochiima che eto-.. che eta otondwe ngaaka. Owu shi shi kutya nee nangashingiino, oo... onima ndjoka chike? Eendjembo dhi mweta mpano nuudhila oho mono mo uudhila wutyilili muno. Oho mono mo eenkololo dhi li peni? Novula owete tayi loko tayi ningi ngiini ngaashi ethimbo ndino ngaashika mpono oto ende mokati komeya. Ano nangaashingiino otashi ti uuyuni mbuno... mbuka nangaashi owili mbu.

(Dina)

Eedhila nduno otachi ti nee nduno owu chi chi ike kutya... eedhila tatu zi peni? Tatu zi pom-pomukunda gwetu mpo tatu ka kong'a eedhila hwiya kOnakwaye hwiya komadhiya hwi. Nomavo ando ngaashi wa tya ngaano, kape na kutya anuwa oto ka landa chike. Omavo wala to hi ike mo-melundu ngaashi lya tya ngaaka ngwee oto fukula omavo gohe. Owete ngaa haku liwa shike ano nemusha. Ngaashi mwa tya ngaano, ngaashi uudhano waa (=wa li) hawu dhanwa mpoka wu shi kutya aakadhona nani otaa zi kuni? Otaa zi kuu-kemaudhano hoka ndi shi otaa hi ike mbeya- mu li yane mu li yatano n'ootamu ka tsa oshilangeka konima. Nee sho tamu zi kuudhano oko tamu ka ya hono ne tamu ya mu ka lye omashini tamu tsu... uusila weni mboka ndee ne tamu ka kong'a eembololo nomashini kelugo ne tamu ya mu pilagule.

N'ootamu li omukadhona ng'otaga ende ike omakeshele. Ngaashi mwa tya ngaa n'otamu ende tamu pegeya ngaano ota ti omu li we monkulu gonale. Sho mwa tya nge eethipa dhi li komooko nomeenkandja. N'aana yetu ndi shi nangaashingiino nane owete atu popi owete ike iishuna nonankali yokegulu. Yo egulu olye eguluka ndele aathithi aya gu mo. Eh! Seni ashike seni aanamibia yetanga lyomusamane.

(Dina)

Omusita gwetu okwa li Ochilongo...

(Dina)

Shilongo shaKambulwa.

(Dina)

She Chilongo? Chilongo okwa putukila kOndangwa. Ondangwa ngaa hetweni ndji ngaa hondjerekela ndji. Ku hi chi ngaa mpo mwa galuka mpono mwa kadha Maria, kahi shi Ndangwa ndjono? OmOndangwa mono. Ondangwa hUukwambi ano kayi shi Ondangwa haandonga. Hwiya hwiya ayee.. Ondangwa hokahole. Kayi shi...

18/7 Kasitas ifyllningar ifyllda

30/7 genomlyssning

8/8 genomlyssning (ingen mer assistenthjälp behövs)

25/11 pausering klar